

Облици угрожавања безбедности Савезне Републике Југославије¹

УДК 355.40:355.426

Коста Догу, пуковник

У садашње време мало су вероватни светски и регионални ратови, али је све више оружаних сукоба ограничених размера, како по простору, тако и по ангажованим снагама. Ти локални ратови се углавном воде на верској и националној основи, или имају карактер грађанског рата. Нова кризна и ратна жаришта избијају на простору малих земаља, посебно оних које се налазе у регионима и на стратегијским правцима значајним за остварење циљева и интереса твораца „новог светског поретка“ и заговорника експанзионистичке политике. У остварењу својих циљева они наступају са позиција силе, како у оквиру светске заједнице, тако и према појединим земљама. Међународне организације и форуме користе за легализовање свог агресивног понашања, а за деловање ангажују разне специјализоване владине и невладине организације, које руководе активностима унутрашњих сецесионистичких, сепаратистичких и деструктивних снага, а по потреби и сопствене специјалне снаге и, изузетно, делове оружаних снага.

Безбедност земље може бити угрожена неоружаним (неоружана агресија, обавештајно-извиђачка и пропагандно-психолошка делатност, политичко-дипломатски, економски и војни притисци, терористичко-побуњеничка делатност, унутрашњи немири) и оружаним (терористичко-диверзантска дејства, оружана побуна, грађански рат, удар с дистанце, војна интервенција и оружана агресија) облицима деловања непријатеља.

Према СР Југославији предузимају се сви неоружани облици угрожавања безбедности, а не треба искључити ни извођење оружаних облика. Најтежи облик угрожавања безбедности земље јесте оружана агресија. Међутим, будући да би агресор имао велике губитке у људству, таква врста агресије је мало вероватна, мада се не може потпуно искључити.

Увод

Савезна Република Југославија, због централног геостратегијског положаја, значајна је и снажна сила на Балкану. Како се њена површина не уклапа у теорију појединих геополитичара² који заступају тезу да територију противника треба свести на површину од 42.000 квадратних километара, СР Југославија је препрека остварењу експанзионистичке

¹ Излагање на стручној расправи о теми „Неоружани облици отпора“, одржаној у Центру војних школа ВЈ у мају 1996. године.

² Pierre-Marrie Gallois, „Géopolitique“ PLON, Paris, 1990 (посебно део о британским и немачким геополитичарима).

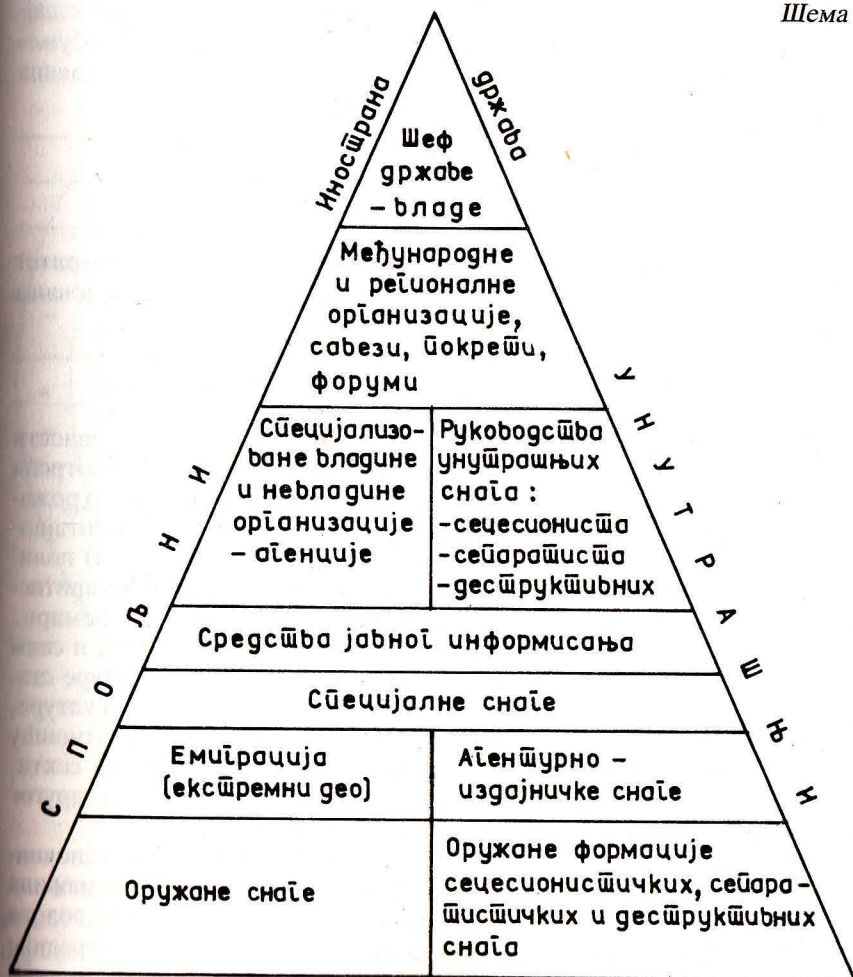
политике и интереса заговорника такве теорије. Осим тога, неким суседним земљама СР Југославија не одговара као велика и јака регионална сила, јер свака од њих настоји да добије такав третман и да значајно утиче на укупна кретања на Балкану и југу Европе. Те две чињенице основна су сметња у остварењу стратегијских циљева светских моћника, што се неповољно одражава на безбедност СР Југославије.

Носиоци и снаге угрожавања безбедности

Савезне Републике Југославије

Основни носиоци и снаге који угрожавају безбедност СРЈ налазе се у земљи и у иностранству (шема 1). Главни креатор, планер и

Шема 1

Носиоци и снаге угрожавања безбедности

координатор свих активности које организују спољни и унутрашњи носиоци, а спроводе снаге споља и изнутра, јесте највиши орган иностране државе. Он даје основне смернице, руководи и одобрава мере и активности које треба предузети. Одлуке које доноси највиши државни орган остварују се посредством разних међународних и регионалних организација, савеза, покрета и форума ради међународне легализације мера и активности које треба предузети, а које су усмерене на угрожавање безбедности земље.

У спровођењу мера и активности ангажују се разне специјализоване владине и невладине организације – агенције, како из иностранства, тако и у земљи, које усмеравају и помажу руководства унутрашњих сецесионистичких, сепаратистичких и деструктивних снага и поједина средства јавног информисања (инострана и домаћа). По потреби, ангажују се специјалне снаге, екстремни део емиграције, агентурно-издајничке снаге, а у крајњем и делови оружаних снага и оружане побуњеничке формације сецесионистичких, сепаратистичких и деструктивних снага.

Идентификација и систематизација облика угрожавања безбедности

Безбедност земље, њен национални и територијални интегритет могу бити угрожени неоружаним и оружаном облицима деловања непријатеља (шема 2).

Неоружани облици угрожавања безбедности земље

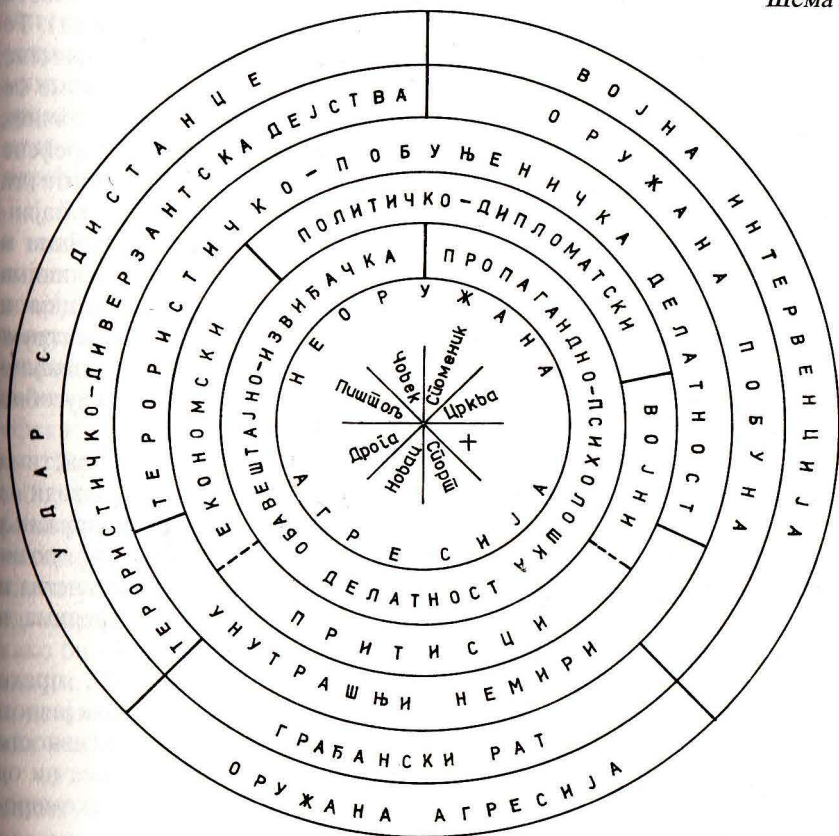
Под неоружаним облицима подразумевају се мере и активности спољног чиниоца у спрези с унутрашњим снагама, али не и употреба оружаних формација и војне активности. У неоружане облике угрожавања безбедности земље спадају: 1) неоружана агресија; 2) обавештајно-извиђачка делатност; 3) пропагандно-психолошка делатност; 4) политичко-дипломатски притисци; 5) економски притисци; 6) војни притисци; 7) терористичко-побуњеничка делатност, и 8) унутрашњи немири.

Неоружана агресија се испољава у свим областима живота и свим сферама друштва. Остварује се променом демографске структуре становништва; фалсификовањем историје; утицајем у области културе, просвете, здравства, спорта, вере, привреде и финансија; делатношћу разних квазихуманитарних и пацифистичких организација и секти; преко разноврсних програма трансценденталне медитације и другог утицаја на људску психу; разним врстама криминала итд.

Дугорочном стратегијом промене демографске структуре становништва (демографска агресија) у корист појединих националних мањина и исељавањем припадника основне већинске нације с одређених делова територије добијају се на читавим подручјима етнички чисте средине ради стварања аутономије, осамостаљивања и припајања „матичним“ националним државама.

Фалсификовањем историје на штету основне нације протежирају се поједине националне мањине како би добиле идентитет историјског народа, који је, наводно, „од памтивека“ живео на одређеним простори-ма. Присвајањем „историјског права својине“ на одређеном простору, фалсификатори историје покушавају да добију легитимитет за припа-јање делова територија суседних земаља својој држави. У области културе, просвете, спорта и вере, уз помоћ националних мањина и разних партија и организација, ради се на стварању етнички чистих целина, позива на бојкотоване легалне власти и постављају услови и захтеви за добијање верске, културне и политичке аутономије.

Шема 2

Облици угрожавања безбедности

У привреди и финансијама условљава се додела кредита, улаже се искључиво у приватне фирме, на штету државног сектора. Испоруком одређених врста производа и склопова настоји се да се привреда земље учини зависном од сопствене привреде. Постављањем одређених услова и блокада чине се покушаји да се обезвреди државна привреда, изазове

монетарна криза и распад привредног система, а за све то се окривљује постојећи систем државне власти и владајућа партија.

Деловањем на животну средину и здравље људи, пропагирањем другачијег начина живљења, преко разних организација и секти, утиче се на промену обичаја и менталитета народа.

Обавештајно-извиђачка делатност је свеобухватна, детаљно се планира и траје непрекидно. У остварењу жељеног циља, било применом неоружаних или оружаних облика угрожавања безбедности земље, нарочити значај придаје се правовременом и свеобухватном прикупљању информација о свим областима, како би се постигао већи степен изненађења. За сваки регион света и сваку земљу појединачно постоје разрађене обавештајне студије, којима су обухваћене све сфере живота (историја, култура, обичаји, наука, политика, економика и војска). Те студије се редовно ажурирају новим подацима, а непосредно пре примене оружане силе предузимају се и обавештајне операције. При томе се полази од начела да у недостатку довољног броја свежих и тачних информација о противнику не треба ни отпочињати извођење одређене активности, како се унапред не би доживео неуспех. Тежиште те делатности, посебно обавештајне, јесте на стварању агентуре у највишим руководећим државним структурама, опозиционим партијама и странкама, међу интелигенцијом и утицајним личностима, власницима крупног капитала и бизниса, не само за добијање информација и података, већ превасходно за индоктринацију и деловање у тим структурама. Поједине информације и подаци добијени обавештајно-извиђачком делатношћу великих сила и других држава често се међусобно размењују или се уступају пријатељским земљама.

Пропагандно-психолошка делатност се спроводи у свим областима и пратилац је свих облика угрожавања безбедности земље. Изводи се организовано и континуирано ради компромитовања или пружања подршке руководству државе, партији на власти или појединим опозиционим партијама. Истовремено, усмерена је на слабљење јединства и одбрамбене способности земље, стварање раздора међу народима и разбијање војске и народа, пре свега без употребе оружја.

Пласирањем наменских информација (дезинформација), преко средстава јавног информисања, у сопственој јавности и светском јавном мњењу треба да се створи представа о оправданости мера и активности које се предузимају према земљи жртви агресије, а не преза се ни од протурања гнусних лажи о руководству и народу како би се искомпромитовали и олакшало остварење циља.

Методи и средства за реализацију пропагандно-психолошке делатности се не бирају. При томе, полази се од максиме да „сто пута изречена лаж на крају постаје истина“, као и да је најзначајније да она (лаж) траје до завршетка одређеног задатка и остварења циља, а после тога губи значај.

Политичко-дипломатске притиске спроводе, кроз званичне и незваничне, јавне и интерне контакте, изјаве, претње и акције, посредно

или непосредно, највиши државни функционери, дипломате и средства информисања. Политичко-дипломатским контакtima на највишем нивоу и кроз активности у оквиру међународних форума, комисија и група, изводи се притисак на руководство земље како би се присилило да прихвати одређене услове које поставља и диктира држава агресор. Ти притисци се усмеравају према највишем државном руководству и органима власти због тога што могу да обезбеде највећи ефекат у остварењу зацртаног циља.

Економски притисци су усмерени на стварање тешкоћа у економском развоју државе, како би се земља што више исцрпела и изазвали социјални немири. Испољавају се кроз отказивање закључених уговора, бојкот производа, условљавање испоруке одређених производа и давање материјалне и финансијске помоћи под неповољним условима и разним уступцима, отежавање сарадње и спречавање укључивања у пројекте мултинационалних компанија. Ти притисци су нарочито изражени у време погоршања међународне ситуације и билатералних односа, и могу кулминирати завођењем опште или селективне блокаде и захтевима за одређеним, пре свега политичким уступцима.

Војни притисци су разноврсни – од отежавања увоза и извоза делова и готових производа наоружања и војне опреме до завођења ембарга и војне блокаде, извођења вежбовних активности у близини границе, довођења оружаних снага на територије суседних земаља, повреда ваздушног простора и територијалних вода и изазивања граничних инцидената. Војни притисци су координирани и редовно прате политичко-дипломатске и економске притиске, како би се постигао већи ефекат и брже остварио жељени циљ према земљи жртви агресије.

Терористичко-побуњеничка делатност обухвата избор кадра, посебно руководећег, његово организовање, наоружавање и обучавање у разним центрима – логорима за обуку у иностранству. Осим давања материјалне и финансијске подршке, страни чинилац, кроз међународне институције и активности, настоји да руководећем кадру обезбеди одговарајући третман „снага које се боре за поштовање људских права“, како би заузеле одређене позиције у институцијама политичког система власти. Те снаге се у миру обучавају за прикупљање обавештајних података, изазивање унутрашњих немира, нереда, штрајкова, саботажних и других субверзивних активности, све до оружане побуне.

Унутрашњи немири се испољавају кроз тзв. грађанску непослушност, штрајкове и демонстрације, којима се тражи промена актуелне власти, народ позива на бојкот одређених мера државних органа и на насиље, при чему нема масовне употребе оружане силе и оружја.

Оружани облици угрожавања безбедности земље

Уколико се циљ не може остварити неоружаним облицима, агресор прибегава примени оружане силе, организује и изводи оружане активности. Упоредо с тим, већина неоружаних облика угрожавања безбедности

земље наставља и даље да делује, посебно пропагандно-психолошка делатност и политичко-дипломатски притисци. У оружане облике угрожавања безбедности земље спадају: 1) терористичко-диверзантска дејства; 2) оружана побуна; 3) грађански рат; 4) удар с дистанце; 5) војна интервенција, и 6) оружана агресија.

Терористичко-диверзантска дејства се могу изводити у иностранству (на званична дипломатска и друга представништва и према грађанима на привременом раду) и у земљи ради стварања несигурности код грађана и неповерења у руководство земље. Носиоци тих дејстава су екстремни делови сецесионистичких, сепаратистичких и деструктивних снага, у спрези са спољним чиниоцем.

Оружану побуну могу предузети сецесионистичке снаге, уз подршку иностраног чиниоца, ради отцепљења делова територије и припајања суседним државама.

Грађански рат може иницирати спољни чинилац, а носиоци реализације су сепаратистичке и деструктивне снаге у земљи, подржане из иностранства, ради насилног преузимања власти или отцепљења федералне јединице.

Удар с дистанце могу да изведу снаге једне велике силе или више земаља ради „упозорења – кажњавања“ земље и њеног руководства, да би се присилило да се „придржава“ међународних споразума и уговора, односно да би се натерало да прихвати услове које намећу творци „новог светског поретка“.

Војну интервенцију могу предузети једна велика сила или више земаља (коалиција) ради насилне промене власти или присиљавања руководства земље на одређене уступке у њеној спољној или унутрашњој политици.

Оружана агресија (рат), као најтежи облик угрожавања безбедности земље, крајња је мера коју користи агресор. Може бити предузета ради промене територијалног интегритета земље, припајања делова територије суседним државама, промене власти или коришћења територије као основице за извођење дејстава ширих размера.

С правног становишта, за земљу жртву агресије свака примена оружане силе једне или више држава на њеној територији, без обзира на мотиве и услове употребе оружаних снага, акт је тероризма и оружане агресије. Тако и војну интервенцију и удар с дистанце треба посматрати као акте оружане агресије. Такође, учешће иностраних оружаних формација и снага у грађанском рату, оружаној побуни и извођењу терористичко-диверзантских дејстава на територији земље жртве агресије акт је тероризма и оружане агресије.

Испољени облици угрожавања безбедности Савезне Републике Југославије

Према СР Југославији до сада су предузимани сви неоружани облици угрожавања безбедности, а повремено су извођена и диверзантско-терористичка дејства. Југославија је годинама изложена деловању

страног чиниоца тзв. *неоружаном агресијом*. На пример, Албанија свој вековни сан о стварању велике државе албанског народа на Балкану покушава да реализује „освајањем простора“ мирним средствима. Огромним повећањем наталитета, ширењем и насељавањем административно-индустријских центара и урбаних средина настоје да њихова мањина добије аутономију и могућност отцепљења и припајања Албанији. И друге суседне земље, уз подршку и помоћ страног чиниоца, осим позивања на наводно кршење људских права њихових мањина, покушавају да фалсификују историју на штету српског народа.

Страни чиниоци, финансирањем појединих информативних и других агенција и неких средстава јавног информисања, преко различитих фондација, мешовитих фирми, разних секти, квазиастролога и телепата, школовањем младих талентованих стручњака у иностранству, отварањем тзв. школа страних језика итд., обезбеђују ослонце и стварају упоришта међу грађанима за остварење својих циљева према СР Југославији.

Поједини страни повериоци постављају разне услове и ограничења за доделу кредита. Пропагирањем промена у начину живљења и исхране становништва утицајем у области културе, просвете и здравства, изазивањем социо-патолошких болести, деловањем преко разних квазихуманитарних организација, школа и секти, страни чинилац покушава да утиче на унутрашња кретања у земљи у правцу који њему одговара.

Обавештајно-оперативна и извиђачка делатност према СРЈ одвија се континуирано преко припадника иностраних обавештајно-безбедносних служби, који по разним основама бораве у Југославији, и иностраних посматрача у СРЈ и у близини границе, као и кроз појачане захтеве за њихово упућивање на поједина подручја у Србији. Тако је извођењем појединих операција, под изговором пружања хуманитарне помоћи, муслиманима дотурана помоћ у наоружању и опреми и пружана ваздухопловна подршка приликом напада на територију Републике Српске.

Пропагандно-психолошка делатност према СРЈ и српском народу на простору претходне Југославије посебно се интензивира у фази припреме и реализације наведених мера у организацији страног чиниоца. Усмерена је према свим областима друштва и људског живљења, упоредо с осталим облицима угрожавања безбедности. Оптужбама на рачун СРЈ, а посебно Србије и српског народа, за рат на простору претходне Југославије, страни чиниоци покушавају да дискредитују државно руководство, створе незадовољство код народа и изазову немире, а код међународне заједнице да издејствују резолуције за предузимање репресивних мера и агресивних активности.

Политичко-дипломатска делатност усмерена је, пре свега, према највишем руководству земље. Испољавала се кроз појачане притиске да СРЈ призна отцепљене републике Југославије и оптужбе да СРЈ није доследна у спровођењу обавеза у вези с Републиком Српском, као и кроз захтеве за отварањем информативних и других страних представништва и центара са седиштем ван главног града Београда. Изразито

снажни политичко-дипломатски притисци на највиша државна руководства испољавали су се кроз инсистирање да СРЈ прихвати решења светских моћника на простору претходне Југославије.

Економски притисци се спроводе постављањем одређених ограничења и економском блокадом, којима треба да се обезвреди привреда и изазову монетарна криза и распад привредног система, с намером да се за то окриви актуелна власт.

Војни притисци се координирају с предузимањем претходних делатности, а спроводе се војном блокадом СРЈ и довођењем делова иностраних оружаних снага у непосредно окружење.

Терористичко-побуњеничка делатност се обавља пружањем помоћи сецесионистичким и деструктивним снагама за терористичко-диверзантско и оружано деловање кроз стручну, организациону, кадровску и материјалну помоћ и обуку кадра.

Унутрашњи немири се повремено поспешују из иностранства, а спроводе их унутрашње деструктивне снаге позивањем народа на грађанску непослушност, штрајкове и демонстрације.

Могући облици угрожавања безбедности Савезне Републике Југославије у наредном периоду

У наредном периоду, осим до сада испољених активности, може се очекивати од носилаца угрожавања безбедности СР Југославије да:

- прошире захтеве за упућивање „посматрача“ и отварање нових информационих центара;

- поставе захтеве да се појединим регионима у Србији и Црној Гори, насељеним националним мањинама, призна посебан статус, с елементима аутономије, што би била основа за отцепљење и припајање суседним државама;

- СР Југославију и њено руководство оптуже да „одбијају“ сарадњу са разним међународним организацијама и форумима;

- страни чинилац интензивира мере за економску и политичку дестабилизацију СРЈ (поновним завођењем блокаде земље, исцрпљивањем материјалних и људских потенцијала);

- покушају изазивање масовних социјалних немира и нереда с елементима насиља;

- руководством сецесионистичких снага пренесу сигнал за извођење терористичко-диверзантских дејстава и отпочињање оружане побуне;

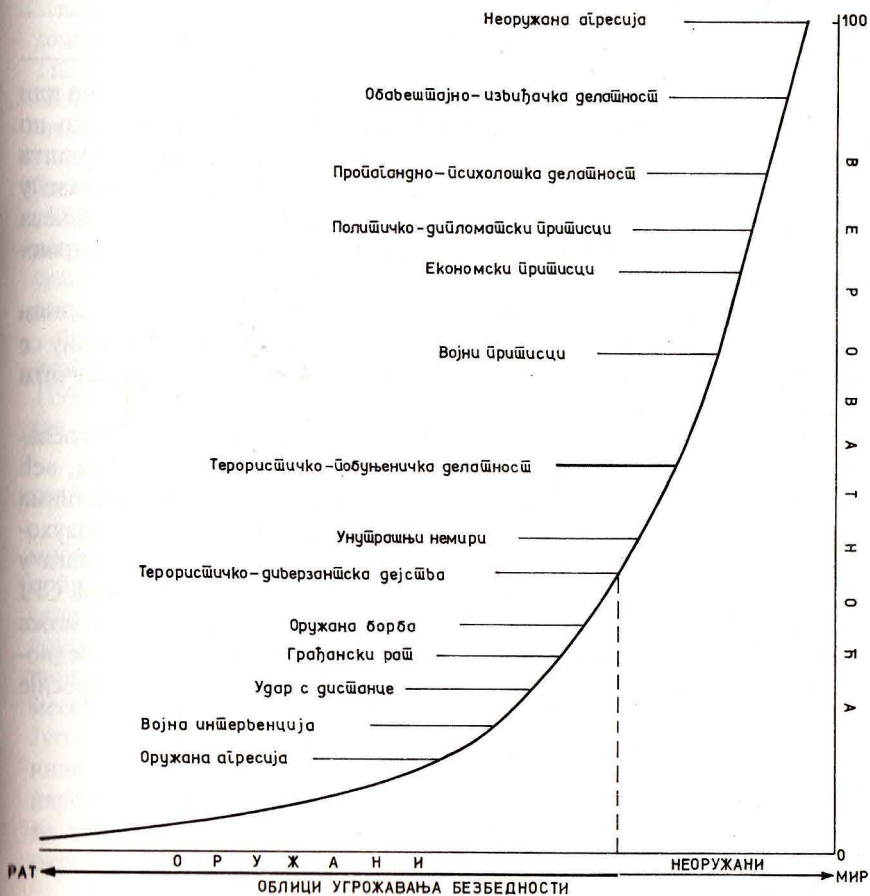
- разним оптужбама и захтевима за бројно смањење ВЈ и милиције покушају да их разбију и доведу у питање одбрамбену способност земље.

У намери да остваре своје циљеве према СРЈ, спољни носиоци угрожавања њене безбедности пружали би отворену подршку руководством унутрашњих деструктивних снага ради отпочињања грађанског рата. Страни чинилац би настојао да интернационализује евентуалне

унутрашње немире и сукобе и да доведе снаге ојачања на простор суседних земаља, а посредством међународних организација покушао би да доведе (наметне) мултинационалне снаге под изговором „очувања“ људских права и „устпостављања“ и „очувања“ (наметања силом) мира на појединим просторима Југославије.

У одређеној заоштреној војно-политичкој ситуацији у региону Балкана или у случају погоршања стања у земљи изазваног споља, а у спрези с унутрашњим сецесионистичким, сепаратистичким и деструктивним снагама, може се и отворено употребити сила споља (оружана агресија на СРЈ) ударом с дистанце, војном интервенцијом и оружаном агресијом. Упоредо с предузимањем оружаных облика угрожавања безбедности СРЈ, неоружани облици наставили би да делују, али би посебно била изражена пропагандно-психолошка и обавештајно-извиђачка делатност агресора.

Шема 3

Вероватноћа угрожавања безбедности

Вероватноћа угрожавања безбедности СР Југославије

Најопаснији и најтежи облик угрожавања безбедности СРЈ (шема 3) јесте оружана агресија мултинационалних снага, у којој би учествовале респективне јединице свих видова страних оружаних снага, а захватила би читаву територију земље. Полазећи од процене могућих великих губитака на страни потенцијалних агресора у односу на циљ који желе да постигну, мала је вероватноћа за предузимање такве агресије. Међутим, она се не сме занемарити и искључити, јер СРЈ, без своје кривице и мимо своје воље, може бити увучена у регионални, па и у светски рат (који је мало вероватан).

У наредном периоду безбедност СР Југославије биће угрожавана свим облицима неоружаног деловања непријатеља, како споља, тако и изнутра, почев од модалитета неоружане агресије, преко обавештајно-извиђачке и пропагандно-психолошке делатности и разних видова притисака, до провоцирања унутрашњих немира.

Закључак

У садашње време мало је вероватно да могу избити регионални или светски рат, док је све више ограничених оружаних сукоба, како по простору, тако и по ангажованим снагама. Нова кризна жаришта избијају на простору малих земаља, посебно оних које се налазе у регионима и на стратегијским правцима значајним за остварење циљева и интереса твораца „новог светског поретка“ и заговорника експанзионистичке политике.

Безбедност земље може бити угрожена *неоружаним* и *оружаним* облицима деловања непријатеља. Према СР Југославији предузимају се сви неоружани облици угрожавања безбедности, а не треба искључити ни извођење оружаних облика.

Носиоци и креатори „новог светског поретка“ претходну Југославију нису успели у потпуности да разбију неоружаним деловањем, већ су морали тај циљ да остваре применом силе – оружаним дејствима унутрашњих снага, којима су пружали војноекономску помоћ и ваздухопловну подршку, али без директног учешћа својих копнених снага у борбеним дејствима. С обзиром на то, као и на чињеницу да према СРЈ имају сличне циљеве и намере, Југославија у наредном периоду може бити изложена и појединим оружаним облицима угрожавања безбедности изнутра, а не треба искључити ни предузимање оружане агресије споља.